

Репутація судді як передумова формування поваги та довіри до суду (суддів): досвід України

The reputation of the Judge as a Prerequisite for the Formation of Trust and Respect for the Court (Judges): Ukraine's Experience

Мар'яна Хмиз¹
Mariana Khmyz

¹ Lviv University of Business and Law
99 Kulparkivska Street, Lviv, 79021, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.73-1](https://doi.org/10.22178/pos.73-1)

JEL Classification: K49

Received 29.07.2021
Accepted 26.08.2021
Published online 31.08.2021

Corresponding Author:
khmyz.mariana@ukr.net

© 2021 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті розкрито практичні засади побудови репутації суддів як передумови формування поваги та довіри до суду та суддів, опираючись на досвід України. Встановлено, що загалом до суддів та судів, а також до органів судової гілки влади, існує доволі низький рівень довіри серед громадян та суспільства в цілому. З'ясовано, що особливу роль у формуванні позитивного ставлення громадян до органів судової гілки влади відіграють засоби масової інформації, оскільки зазвичай інформацію про суддів та суди громадяни одержують від них. Визначено, що довіра суспільства і громадян зокрема, виступає ключовим елементом потужності органів судової гілки влади, а також одним із головних показників ефективності діяльності, тому діяльність судової гілки влади в Україні повинна будуватись на довірі, повазі, а також впевненості громадян і суспільства в цілому. Встановлено, що головний вплив на підвищення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади мають судді, на основі діяльності яких та законності здійснення правосуддя якими, формується рівень довіри громадян. Доведено, що повага до діяльності органів судової гілки влади залежить від: 1) професіоналізму суддів; 2) ефективності виконання судових рішень; 3) позитивного висвітлення інформації про діяльність суддів у ЗМС та його вплив на формування поваги до суддів і авторитетності судової влади у суспільстві; 4) поваги до суддів і органів судової гілки влади зі сторони політиків; 5) поваги до суддів і органів судової гілки влади зі сторони адвокатів; 6) особливостей очищення органів судової гілки влади від корупції; 7) поведінки суддів на момент розгляду судових справ; 8) поведінки суддів у особистому житті; 9) активної діяльності органів суддівського врядування щодо відстоювання позиції незалежності суддів; 10) прозорості діяльності органів судової влади. Установлено, що імідж суддів дає підстави на встановлення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади. Зазначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження практичних засад побудови репутації суддів як передумови формування поваги та довіри до суду та суддів у країнах Європи.

Ключові слова: суд; суддя; репутація судді; повага до суду (судді); довіра до суду (судді); правосуддя; судова влада; судова практика в Україні.

Abstract. The article reveals the practical principles of building the reputation of judges as a prerequisite for the formation of respect and trust in the court and judges, based on the experience of Ukraine. It is established that there is a relatively low level of trust in courts and judges and the judiciary in general among citizens and society as a whole. It was found that mass media play a unique role in shaping the positive attitude of citizens towards the judiciary, as citizens usually receive information about judges and courts from the media. It is determined that the trust of society and citizens, in particular, is a critical element of the capacity of the judiciary, as well as one of the main indicators of its efficiency, so the judiciary in Ukraine should be based on trust, respect and confidence of citizens and society as a whole. It is established that judges exert the primary influence on increasing the level of public confidence in

the activities of the judiciary, as it is these activities and the legality of the administration of justice that serve as the basis for forming the level of public confidence. It is proved that respect for the activities of the judiciary depends on 1) the professionalism of judges; 2) efficiency of execution of court decisions; 3) positive coverage of information about the activities of judges in mass media and its impact on the formation of respect for judges and the authority of the judiciary in the society; 4) respect for judges and bodies of the judiciary by politicians; 5) respect for judges and bodies of the judiciary by lawyers; 6) features of cleansing the judiciary from corruption; 7) conduct of judges at the time of consideration of court cases; 8) judges' behavior in private life; 9) active involvement of judicial governing bodies in defending the status of independence of judges; 10) transparency of the judiciary. It is established that the image of judges provides grounds for establishing the level of public credibility of the judiciary. It is noted that the prospects for further research in this area are to study the practical principles of building the reputation of judges as a prerequisite for the formation of respect and trust in the court and judges in Europe.

Keywords: court; judge; the judge's reputation; respect for the court (judge); trust in the court (judge); justice; judiciary; judicial practice in Ukraine.

ВСТУП

Практика показує, що на сьогодні ні у кого немає жодного сумніву стосовно того, що правосуддя, яке здійснюється на європейських засадах, базується на дотриманні принципу верховенства права. Тут доцільно зауважити, що принцип верховенства права виступає основою досягнення гідного рівня життя і розвитку держави. З огляду на такі засади, судова влада в Україні повинна бути не тільки незалежною, але і мати високий рівень авторитетності та довіри серед громадян та суспільства в цілому.

Низький рівень довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади, зокрема і до суддів, свідчить про те, що судова влада не має авторитетності серед громадян і суспільства в цілому. Своєю чергою, авторитетність судової гілки влади та суддів зокрема виступає важливим аспектом формування репутації судів та суддів зокрема.

Таким чином, акцентуючи увагу на зазначеній вище проблематиці, необхідно відзначити, що вона є особливо актуальною на сьогодні і тому лежатиме в основі цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблеми репутації суддів виступають предметом досліджень багатьох науковців, зокрема ґрунтовні дослідження у цьому напрямку проводять О. Величко [1], О. Волянська [2], С. Горин [3], Л. Денисенко [4], В. Єгорова [5], О. Карий [6], В. Кравчук [7], О. Овсяннікова [8], І. Підкуркова [2], Н. Сташків [7], О. Сироїд [4], О. Трач [6],

О. Шаповалова [4], І. Фадєєва [4], Т. Федорів [9] та інші.

Так, В. Єгорова [5] стверджує, що репутація судді – це загально визнана та професійно оцінена суспільством риса поведінки судді як важливої посадової особи органу судової гілки влади.

Акцентуючи увагу на повазі до суду, на основі якої формується репутація суддів, В. Кравчук та Н. Сташків [7] наголошують, що повага виступає важливим принципом правової держави. Науковці також зауважують, що підвищення рівня авторитетності судової гілки влади, забезпечення її незалежності, посилення рівня довіри громадян до суду і судової гілки влади – це основні пріоритети формування репутації судді.

У ході аналізу сучасної теорії і дослідження практики в Україні у цьому напрямі встановлено, що проблематика захисту та забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у судочинстві, є ґрунтовно не розкритою та потребує проведення більш комплексних досліджень, зокрема з позиції аналізу законодавства України.

Метою статті є дослідження практичних засад побудови репутації суддів як передумови формування поваги та довіри до суду (суддів), опираючись на досвід України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У контексті розкриття мети наукового дослідження доцільно звернути увагу на інформацію, представлену Центром Разумкова та Фо-

ндом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у відповідності до замовлення, зробленого Центром політико-правових реформ. Так, у цій інформації зазначено, що до українських судів загалом є негативний рівень довіри у суспільстві – з огляду на те, судам довіряє 14% опитаних громадян, водночас 75% опитаних ствердили, що не мають довіри до громадян [10, 11].

З огляду на результати таких досліджень, необхідно зауважити, що особливу роль у формуванні позитивного відношення громадян до органів судової гілки влади відіграють засоби масової інформації (ЗМІ), оскільки зазвичай інформацію про суддів та суди громадяни одержують від засобів масової інформації.

Варто зауважити, що як повага, так і авторитетність судової гілки влади, тісно взаємопов'язана із довірою громадян. Довіра виступає, так би мовити, соціально-психологічною ознакою позитивних та водночас відкритих відносин між різними сторонами таких відносин, а також висвітлює переконання у тому, що інша сторона таких відносин є доброзичливою та порядною. Високий рівень довіри досить часто співставляється із поняттям «віра», оскільки механізм такої довіри не ґрунтується на раціональних аспектах, а на ірраціональних мотивах таких взаємовідносин [2].

Довіра суспільства і громадян зокрема виступає ключовим елементом потужності органів судової гілки влади, а також одним із головних показників ефективності діяльності цих органів. Діяльність судової гілки влади в Україні повинна будуватись на довірі, повазі, а також впевненості громадян і суспільства в цілому. Опираючись на таку позицію, О. Овсяннікова [8] зауважує, що головною засадою стабільності та авторитетності державної влади, а особливо судової гілки влади, є переконання, які формуються у громадян стосовно правоти, об'єктивності, а також незалежності судової гілки влади. У таких умовах має місце позиція, коли громадяни можуть не поділяти рішення, ухвалені судом, але вони цілком погоджуються із тим, що таке рішення є законним, а також справедливим, оскільки вважають, що судова влада є авторитетною.

З огляду на зазначене вище, виникає питання: як все-таки досягти стану, за якого народ, а громадяни зокрема, вважатимуть органи

судової гілки влади, а суд зокрема, високоавторитетним у суспільстві ?

Акцентуючи увагу на такому питанні, необхідно зауважити, що рівень довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади у значній мірі залежить від інформації про діяльність органів судової гілки влади, яку одержують громадяни. Дослідження дозволяють зауважити, що у засобах масової інформації розміщено досить значний обсяг інформації про діяльність органів судової гілки влади, яка досить часто відображає негативну сторону цієї діяльності. За таких обставин підривається авторитет деяких суддів, що фігурують у скандальних ситуаціях, та водночас авторитет судової гілки влади.

Практика показує, що досить часто учасниками скандальних ситуацій, за участю яких підривається авторитет судової гілки влади, є представники органів законодавчої та виконавчої влади, а також представники органів місцевого самоврядування.

Зважаючи на зазначене вище, необхідно відзначити важливість ухваленого Радою Європи Плану дій, в основі якого закладено встановлення способів спрямування, а також підтримки держав, що є членами Ради Європи, стосовно того, як повинні здійснюватися заходи посилення незалежності і неупередженості з боку судової гілки влади. Такий план дій Рада Європи ухвалила на 1253-у засіданні заступників міністрів Комітету міністрів 13 квітня 2016 року [12].

Так, Радою Європи рекомендовано розробити спеціальний кодекс етичної поведінки, правил якого повинні дотримуватись представники законодавчої та виконавчої гілок влади. Окрім того, Рада Європи наголошує на тому, що спеціально розроблені заходи мають сприяти забезпеченню порядку та законності процесу ухвалення судових рішень.

Однак, тут доцільно зауважити, що такі заходи, рекомендовані Радою Європи, поки що на державному рівні в Україні не впроваджені, тому не можна нічого сказати про вплив, який вони становлять на підвищення рівня поваги до суду, а також на підвищення рівня авторитетності і репутації органів судової гілки влади.

Враховуючи це, виникає думка, що ніякі рекомендації та програми не можуть вплинути на підвищення рівня довіри громадян до дія-

льності органів судової гілки влади, та до судів і суддів зокрема. Насамперед головний вплив на підвищення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади мають судді, на основі діяльності яких та законності здійснення правосуддя якими, формується рівень довіри громадян. Довіра громадян до діяльності органів судової гілки влади формується та залежить від безпосередньої думки кожного громадянина, який звернувся до суду за захистом його прав. Тому, необхідно відзначити, що результати здійснення суддею правосуддя виступають головною умовою формування довіри громадян до суду і судді.

У такому контексті слід відзначити і те, що низький рівень довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади та до судів і суддів зокрема має місце вже протягом багатьох років.

Розкриваючи особливості багаторічного низького рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади, необхідно звернути увагу на результати проведеного опитування суддів та адвокатів, при чому воно було анонімним та проводилось у рамках проекту Ради Європи, який мав назву «Посилення незалежності, ефективності та професіоналізму судової влади в Україні». Так, результати проведеного у вересні-жовтні 2014 року опитування суддів та адвокатів в Україні стосовно визначення загального стану незалежності суддів в Україні засвідчили, що повага до діяльності органів судової гілки влади залежить від професіоналізму суддів (таку відповідь зазначили 86,2% опитаних суддів). Про те, що повага до суддів, а також авторитетність судової влади у суспільстві залежить від виконання судових рішень відзначили 79,5% опитаних, а про позитивне висвітлення інформації про діяльність суддів у ЗМС та його вплив на формування поваги до суддів і авторитетності судової влади у суспільстві відзначили 69,7% опитаних. Серед інших варіантів, які впливають на формування поваги до суддів та авторитетності органів судової гілки влади, то це є [13]:

- повага до суддів і органів судової гілки влади зі сторони політиків (позицію відзначили 73,3% опитаних);

- повага до суддів і органів судової гілки влади зі сторони адвокатів (позицію відзначили 50,0% опитаних);

- очищення органів судової гілки влади від корупції (позицію відзначили 65,3% опитаних);

- поведінка суддів на момент розгляду судових справ (позицію відзначили 76,2% опитаних);

- поведінка суддів у особистому житті (позицію відзначили 64,8% опитаних);

- активна діяльність органів суддівського врядування щодо відстоювання позиції незалежності суддів (позицію висловили 58,7% опитаних);

- прозорість діяльності органів судової влади (позицію висловили 68,2% опитаних).

Акцентуючи увагу на зазначених вище засадах, у відповідності до яких формується повага до суддів, а також авторитетність органів судової гілки влади, необхідно зауважити, що судді повинні сповідувати відповідні цінності, а також у контексті здійснення правосуддя керуватись низкою принципів, зокрема принципом несправедливості, принципом неупередженості, принципом об'єктивності, принципом прозорості, принципом відкритості, принципом професіоналізму, принципом чесності, принципом порядності. У контексті дотримання зазначених вище принципів формується імідж судді. Своєю чергою, імідж судді дозволяє формувати у громадськості уявлення про його діяльність, а також відповідність її законним вимогам.

Поряд з тим, необхідно відзначити позицію О. Величко [1]. Так, науковець зазначає, що імідж органів судової гілки влади формується у свідомості населення чи у якійсь відповідній його частині. Імідж суддів дає підстави на встановлення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади.

Таким чином, зауважимо, що імідж являє собою відповідний образ, який формується за результатами дій [6]. У ході зазначеного вище, доцільно стверджувати, що роль ЗМІ у представленні інформації про діяльність суду є доволі визначальною. За таких засад, виходячи із інформації, представленої у ЗМІ, у суспільстві формується позиція про незалежність органів судової гілки влади.

При чому, необхідно зазначити, що така позиція формується у негативному ракурсі, внаслідок чого знижується рівень довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади.

З однієї сторони засоби масової інформації можуть виступати так би мовити певним контролюючим суб'єктом, а з іншої – суттєво підривати авторитет і знижувати рівень довіри суспільства до органів судової гілки влади та суддів і судів зокрема [4]. Тут насамперед потрібно зауважити, що питання того, які функції ЗМІ відіграють стосовно формування позитивного відношення суспільства до діяльності органів судової гілки влади та суддів і судів зокрема, внаслідок чого формується імідж цих органів, є доволі дискусійними.

Значення формування іміджу суддів є певним чином тотожне поняттю формування репутації суддів. Так, репутація суддів являє собою певну громадську думку стосовно них [14]. Акцентуючи увагу на загальному трактуванні поняття «імідж», зауважимо, що це відповідна оцінка, яку надають комусь стосовно його дій [15]. Своєю чергою, згідно інформації, представленій у [3], необхідно відзначити, що репутація виступає певною спільною позицією про рівень якості діяльності суддів та законність здійснення ними правосуддя.

У ході розкриття мети дослідження слід також звернути увагу на інформацію, представлену у джерелі [13]. Так, за дослідженнями, представленими у Моніторингу стану незалежності суддів в Україні [13] репутація органів судової гілки влади має включати позицію ідентичності усередині самої судової влади, а також усвідомлення і розуміння того, які цінності мають органи судової гілки влади та яку місію у суспільстві вони виконують. Своєю чергою, імідж, або ж іншими словами образ, формується суспільством у свідомості його громадян, перш за все, за допомогою ЗМІ, а також RP-технологій, що використовуються прес-службами.

Тут необхідно зауважити, що імідж у певній мірі є дещо складнішим поняттям за поняття «репутація», окрім цього, більш поверхневим поняттям. Так, О. Величко [1] зауважує, що імідж формує візуальне бачення у суспільстві стосовно дій суддів. Своєю чергою, поняття «репутація» виступає більш ширшим поняттям, ніж поняття «імідж», оскільки увага цієї категорії зорієнтована насамперед на морально-етичні якості суддів, тобто на неупередженість, незалежність, справедливість, старанність тощо. Такі якості повинні висвітлю-

ватись у поведінці суддів, а також бути явно видимі для суспільства.

Репутація у порівнянні із іміджем не дає шансу на її представлення, а також демонстрацію, тому що формування репутації виступає доволі тривалим процесом, оскільки репутацію треба заслужити, а імідж можна сформувати. Репутацію можна створити відповідними діями і вчинками, але не лише словами чи ідеями.

Для того, щоб стати суддею, ця особа має відповідати мінімум двом основним критеріям. По-перше, бути компетентною, а, по-друге – добросовісною. Будучи компетентною, така особа розкриває у собі риси професійності, що є особливо необхідними для неї як кандидата, що претендує на посаду судді, чи вже перебуває на такій посаді. Своєю чергою, риса добросовісності повинна відповідати окресленим вимогам, які протиставляються морально-етичним якостям.

За результатами проведених досліджень необхідно зазначити, що компетентність та добросовісність виступають важливими ознаками, якими першочергово повинен володіти суддя. Такі ознаки є необхідними насамперед на етапі призначення кандидатів на посади суддів.

Окрім того, завдяки наявності таких ознак у суддів вимірюється рівень справедливості органів судової гілки влади. Статус судді з однієї сторони зобов'язує, а з іншої обтяжує суддю поза межами здійснення ним правосуддя. З огляду на те, суддя аж ніяк не може допустити того, щоб у ньому зневірилось суспільство.

Тут необхідно зауважити, що і приватне життя судді також має відповідати певним рамкам та стандартам справедливості і пристойності, при чому вони мають бути значно вищими за рамки, які ставляться до інших представників органів державної влади. Судді не мають права на вчинки, які прямо чи опосередковано підривають авторитетність судової гілки влади.

Акцентуючи увагу на зазначеному вище, необхідно також відзначити і те, що репутація порядного і чесного судді має формуватися із самого початку здійснення ним діяльності, обумовленої такою посадою. Врахувати необхідно і те, що за діяльністю суддів завжди ведеться нагляд, зокрема і зі сторони ЗМІ. Під

нагляд також потрапляє приватне життя судді, тому у контексті формування позитивної репутації у суспільстві кожен суддя має на це звернути увагу.

Варто зауважити, що один суддя своєю неналежною поведінкою може підірвати авторитетність усієї системи гілки судової влади і, як наслідок, серед громадян та суспільства в цілому знижується рівень довіри до законності та справедливості здійснення правосуддя суддями. З огляду на те, потрібно зазначити, що поведінка одного судді негативно відобразиться на довірі до суду, у якому такий суддя здійснює правосуддя, а також і на цілій судовій системі. Водночас позитивна репутація судді у суспільстві підвищує рівень довіри до діяльності органів судової гілки влади.

Розкриваючи особливості побудови репутації судді, як важливої передумови формування поваги та довіри до суду та судді, потрібно відзначити і важливість положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [16]. Так, відповідно до статті 56 «Права та обов'язки судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [16], одним із основних обов'язків судді є додержання правил суддівської етики, зокрема виявлення і підтримування на високому рівні стандартів поведінки у професійній діяльності з ціллю забезпечення формування високого рівня довіри до діяльності суду.

У контексті зазначеного вище, необхідно зауважити і те, що на формування бездоганної репутації впливає безліч факторів, серед яких особливе значення мають насамперед зовнішні. До прикладу, часто виникають ситуації, коли громадяни є не задоволені тим, що підозрюваному обрано не відповідний на їх думку запобіжний захід. У такому випадку частими є ситуації протесту проти таких запобіжних заходів, які обрали судді, тому, як наслідок, відбуваються протести прямо під дверима кабінетів суддів. Важливу роль у таких протестах також виконують ЗМІ, оскільки саме завдяки їм одержується інформація про особливості запобіжних заходів, які обрані підозрюваним.

За зазначених вище умов підривається репутація суддів. Негативним чинником впливу на падіння репутації судді виступають ЗМІ. У практиці існує досить багато випадків, коли представники ЗМІ через незнання основ законодавства своєю поведінкою негативно

впливають на падіння довіри до органів судової гілки влади, а також понижують рівень авторитетності їх у суспільстві.

ВИСНОВКИ

За результатами аналізу літературних джерел і дослідження практики в Україні розкрито практичні засади побудови репутації суддів як передумови формування поваги та довіри до суду та суддів, і на основі цього встановлено, що:

- загалом до суддів та судів, а також до органів судової гілки влади, існує доволі низький рівень довіри серед громадян та суспільства в цілому;

- особливу роль у формуванні позитивного ставлення громадян до органів судової гілки влади відіграють засоби масової інформації, оскільки зазвичай інформацію про суддів та суди громадяни одержують від них;

- довіра суспільства і громадян зокрема, виступає ключовим елементом потужності органів судової гілки влади, а також одним із головних показників ефективності діяльності, тому діяльність судової гілки влади в Україні повинна будуватись на довірі, повазі, а також впевненості громадян і суспільства в цілому (необхідно відзначити, що довіра громадян до діяльності органів судової гілки влади формується та залежить від безпосередньої думки кожного громадянина, який звернувся до суду за захистом його прав);

- головний вплив на підвищення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади мають судді, на основі діяльності яких та законності здійснення правосуддя якими, формується рівень довіри громадян;

- повага до діяльності органів судової гілки влади залежить від: професіоналізму суддів; ефективності виконання судових рішень; позитивного висвітлення інформації про діяльність суддів у ЗМІ та його вплив на формування поваги до суддів і авторитетності судової влади у суспільстві; поваги до суддів і органів судової гілки влади зі сторони політиків; поваги до суддів і органів судової гілки влади зі сторони адвокатів; очищення органів судової гілки влади від корупції; поведінки суддів на момент розгляду судових справ; поведінки суддів у особистому житті; активної діяльності органів суддівського вряду-

вання щодо відстоювання позиції незалежності суддів; прозорості діяльності органів судової влади;

- імідж суддів дає підстави на встановлення рівня довіри громадян до діяльності органів судової гілки влади.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження практичних засад побудови репутації суддів як передумови формування поваги та довіри до суду та суддів у країнах Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Velychko, O. (2013). *Pozytyvnyi imidzh sudovoi vlady Ukrainy ta yoho strukturni elementy* [Positive image of department judicial of Ukraine and him structural elements]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*, 26, 210–218 (in Ukrainian)
[Величко, О. (2013). Позитивний імідж судової влади України та його структурні елементи. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*, 26, 210–218].
2. Volianska, O., & Pidkurkova, I. (2018). Trust to court as a factor of trust to public authority: international and national measurements. *The Bulletin of Yaroslav Mudryi National Law University. Series: Philosophy, Philosophies of Law, Political Science, Sociology*, 2(37), 151–165. doi: 10.21564/2075-7190.37.133567
3. Gorin, S. (2008). *Imidzhelohiya i reputaciologiya: skhodstvo i otlichiya* [Imageology and reputationology: similarities and differences]. *Korporativnaya imidzhelohiya*, 1, 72–77 (in Russian)
[Горин, С. (2008). Иміджелогія і репутаціологія: сходство и отличия. *Корпоративная иміджелогія*, 1, 72–77].
4. Syroid, O., Denysenko, L., Shapovalova, O., & Fadieieva, I. (2015). *Buty suddeiu* [To be a judge]. Retrieved from <http://www.nsj.gov.ua/files/1444391019To%20be%20a%20Judge.pdf> (in Ukrainian)
[Сироїд, О., Денисенко, Л., Шаповалова, О., & Фадєєва, І. (2015). *Бути суддею*. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1444391019To%20be%20a%20Judge.pdf>].
5. Yehorova, V. (2010). *Obov'iazky suddiv sudiv zahalnoi yurysdyktsii* [Duties of judges of courts of general jurisdiction]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, 1(5), 112–117 (in Ukrainian)
[Єгорова, В. (2010). Обов'язки суддів судів загальної юрисдикції. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, 1(5), 112–117].
6. Trach, O., & Karyi, O. (2011). *Imidzh, brend ta reputatsiia: yikh vzaiemozv'iazok i vplyv na rozvytok terytorii, orhanizatsii ta okremykh osib*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, 706, 182–187 (in Ukrainian)
[Трач, О., & Карий, О. (2011). Імідж, бренд та репутація: їх взаємозв'язок і вплив на розвиток територій, організацій та окремих осіб. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 706, 182–187].
7. Kravchuk, V., & Stashkiv, N. (2017). *Povaha do sudu yak odyin iz pryntsyypiv pravovoi derzhavy* [Respect for the court as one of the principles of a legal state]. *Aktualni problemy pravoznavstva*, 4(12), 27–33 (in Ukrainian)
[Кравчук, В., & Сташків, Н. (2017). Повага до суду як один із принципів правової держави. *Актуальні проблеми правознавства*, 4(12), 27–33].
8. Ovsianikova, O. (2014). *Sudova vlada ta hromadska dumka: do postanovky problemy* [Judiciary and public opinion: to the problem]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 3(28), 150–153 (in Ukrainian)
[Овсяннікова, О. (2014). Судова влада та громадська думка: до постановки проблеми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 3(28), 150–153].
9. Fedoriv, T. (2011). *Spivvidnoshennia poniat "imidzh" ta "reputatsiia" u derzhavnomu upravlinni* [Correlation between the concepts of "image" and "reputation" in public administration].

- Derzhavne upravlinnia: teoriia i praktyka, 1*. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fedoriv.pdf> (in Ukrainian)
[Федорів, Т. (2011). Співвідношення понять «імідж» та «репутація» у державному управлінні. *Державне управління: теорія і практика, 1*. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fedoriv.pdf>].
10. Fond Demokratychni initsiatyvy imeni Ilka Kucheriva. (2019, July 12). *Sudova reforma ochyma hromadian: shcho mozhe pozytyvno vplynuty na doviru do sudu?* [Judicial reform through the eyes of citizens: what can positively affect the credibility of the court?] Retrieved from <https://rpr.org.ua/news/sudova-reforma-ochyma-hromadyan-scho-mozhe-pozytyvno-vplynuty-na-doviru-do-sudu> (in Ukrainian)
[Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. (2019, Липень 12). *Судова реформа очима громадян: що може позитивно вплинути на довіру до суду?* URL: <https://rpr.org.ua/news/sudova-reforma-ochyma-hromadyan-scho-mozhe-pozytyvno-vplynuty-na-doviru-do-sudu>].
11. Razumkov tsentr. (2020). *Stavlennia hromadian Ukrainy do sudovoi vlady* [Attitude of Ukrainian citizens to the judiciary]. Retrieved from <https://rm.coe.int/zvitsud2020/1680a0c2d7> (in Ukrainian)
[Разумков центр. (2020). *Ставлення громадян України до судової влади*. URL: <https://rm.coe.int/zvitsud2020/1680a0c2d7>].
12. Rada Yevropy. (2016, Kviten). *Plan dii Rady Yevropy shchodo posylennia nezalezhnosti ta neuperedzhenosti sudovoi vlady* [Council of Europe Action Plan to Strengthen the Independence and Impartiality of the Judiciary]. Retrieved from <http://rsu.gov.ua/uploads/article/plan-dijzmicnennanezalezhnosti-su-9fc2c6af1d.pdf> (in Ukrainian)
[Рада Європи. (2016, Квітень). *План дій Ради Європи щодо посилення незалежності та неупередженості судової влади*. URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/plan-dijzmicnennanezalezhnosti-su-9fc2c6af1d.pdf>].
13. Aleksieiev, A. (Ed.). (2014). *Monitorynh stanu nezalezhnosti suddiv v Ukraini* [Monitoring the state of independence of judges in Ukraine]. Kyiv: Adef (in Ukrainian)
[Алексеев, А. (Ред.). (2014). *Моніторинг стану незалежності суддів в Україні*. Київ: Адеф].
14. Bilodid, I. (Ed.). (1977). *Slovyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 8). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білодід, І. (Ред.). (1977). *Словник української мови* (Т. 8). Київ: Наукова думка].
15. Merriam-Webster, Inc. (1995). *Webster's New Complete Thesaurus*. New York: Smithmark Publishers.
16. Pro sudoustrii i status suddiv [On the Judiciary and Status of Judges] (Ukraine), 02.06.2016, No 1402-VIII. Retrieved April 1, 2021, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589> (in Ukrainian)
[Про судоустрій і статус суддів (Україна), 02.06.2016, № 1402-VIII. Актуально на 01.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589>].